

مجموعه تخیل جامعه‌شناخته در بستر تاریخ

جلد پنجم ۷

بازشناسی تحلیلی نظریه‌های مدرن جامعه‌شناسی

مدرنیته آغازین: ۱۸۲۲ - ۱۴۰۰ میلادی

نوشته‌ی:

دکتر ح. آ. تنهایی

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

ناشر: دریای تنهایی - بهمن برنا

۳۳۹۷

سرشناسه	تنهایی، حسین ابوالحسن، ۱۳۳۰ -
عنوان و نام پدیدآور	بازشناسی تحلیلی نظریه‌های مدرن جامعه‌شناسی؛ مدرنیته‌ی آغازین ۱۸۷۲ - ۱۴۰۰/ج ۱، تنهایی
مشخصات نشر	کرج: دریای تنهایی؛ تهران: انتشارات بهمن برنا، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۲۸۰ص؛ جلد، نمودار: ۲۱×۱۴ س.م.
فروست	مجموعه تخیل جامعه‌شناختی در بستر تاریخ؛ ج ۵.
شابک	۲۶۰۰۰ ریال؛ ۴-۱-۹۶۸۳۷-۹۶۸۰۰۰
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه.
یادداشت	نمایه.
موضوع	جامعه‌شناسی - تاریخ
موضوع	Sociology -- History
رده بندی کنگره	HM۳۵/۲۴ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی	۹۰۰۱
شماره کتابشناسی ملی	۰۰۴۵۴۲

مجموعه تخیل جامعه‌شناختی در بستر تاریخ: ۷ بازشناسی تحلیلی نظریه‌های مدرن جامعه‌شناسی؛ دوران مدرنیته‌ی آغازین

نوشته‌ی:

دکتر تنهایی

(عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز)

ناشر: دریای تنهایی - بهمن برنا

چاپ و صحافی: بهمن

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۶۰۰۰ تومان

شابک: ۴-۱-۹۶۸۳۷-۹۶۸۰۰۰-۹۷۸

انتشارات دریای تنهایی:

تلفن: ۰۲۶-۴۴۱۰۴۳۵، ۰۲۶-۴۵۶۲۳۳۷

پست الکترونیک: hatanhai121@gmail.com

dariaaie.tanhaei@gmail.com

انتشارات بهمن برنا:

تلفن: ۸۸۰۰۸۱۶۶، ۸۸۰۰۸۱۴۱

نشانی سایت اینترنتی: www.bahmanborna.ir

پست الکترونیک: BahmanBorna@yahoo.com

۹ پیش گفتار: دوره‌شناسی معرفت‌شناختی نظریه

مدرنیته‌ی آغازین

۱۵ فصل یکم: آلمان معرفت‌شناسی مدرنیته‌ی آغازین

۴۵ فصل دوم: نوزایی در آلمان

الف: رخدادهای تاریخی

ب: رویکردهای نظری ماکس ل. اراسموس، لوتر، مور

۶۹ فصل سوم: اروپا در فراگرد جنبش اصلاح‌گرایی دینی و نظریه‌ی قرارداد اجتماعی

الف: اصلاح‌گرایی دینی و گرایش‌ت‌سرایان

لوتر، کالوین، ناکس

ب: دیالکتیک علم، آرمان‌گرایی و حکومت‌های دینی:

کامپانلا، بیکن، وانینی، گالیله

۹۳ فصل چهارم: انگلستان سده‌ی هفدهم

الف: رخدادهای تاریخی:

چارلز اول، کرامول، جان گودن، ویلیام والوین و جمهوری پاک‌گرایان، لین یورن، جنبش برابری، چارلز

دوم، لویی چهارم، جیمز دوم، انقلاب شکوهمند

ب: رویکردهای نظری: توماس هابز، رادیکالیسم دینی هرینگتن، جان لاک

۱۲۵ فصل پنجم: فرانسه‌ی سده‌ی هفدهم

الف: رخدادهای تاریخی: لوئی چهاردهم، لوئی پانزدهم، لوئی شانزدهم

ب: رویکردهای نظری: ولتر، دیدرو و نهضت دایره‌المعارف، مورلی، لین گوئت، مابلی و فکر مردم‌گرایی،

مورلی، لین گوئت، مابلی و اندیشه‌ی مردم‌گرایی، ویکو، کندرسه

فصل ششم: چشم انداز نظری آلمانی ۱۴۷

اسپیتوزا: از وحدت وجودگرایی تا دمکراسی مردم‌گرایانه، کانت و روش‌شناسی پدیدارشناختی، هردر و دیالکتیک چنداسلوبی

فصل هفتم: نظریه‌ی کلاسیک منتسکیو ۱۶۱

جستار هستی‌شناسی، جستار روش‌شناسی، جستار ایستایی‌شناسی، جستار پویایی‌شناسی

فصل هشتم: نظریه‌ی کلاسیک روسو ۱۸۷

جستار هستی‌شناسی، جستار روش‌شناسی، جستار ایستایی‌شناسی، جستار پویایی‌شناسی

فصل نهم: رویکردهای نظری سوسیال هجدهم و چشم‌اندازهایی به‌سوی مدرنیته‌ی میانی ۲۲۱

جدال سنت و مدرنیته، سو، هیوم، کانت، بروک، دوبنالد، دومیستر، کندیلاک، بنیان نظری محافظه‌کاری، هگل، یخته، ردن، مارکس و پرودن، باکونین/کروپاتکین و جنبش آنارشسیم کمونیستی، برنامه‌ی آنارشسیم مالاتینا، سن‌سیمون و آینده‌شناختی اثباتی، سن‌سیمون و هگل

کتابنامه فارسی ۲۵۸

کتابنامه انگلیسی ۲۶۱

نمایه‌ها ۲۶۶

نام‌نامه ۲۷۲

موضوع‌نامه ۲۷۵

پیش‌گفتار دوره‌شناسی معرفت‌شناختی نظریه

دروازه

نگاه و دید آدمی، چشم‌انداز و باورهای بشری، چه واقع‌گرایانه یا عوام‌گرایانه، همیشه در بناوبستگی اجتماعی^۱ در نظام اجتماعی و نیز در فرایند بزرگتر اجتماعی^۲ تاریخ تمدن و روزگاران اجتماعی انسان پروریده و بالیده می‌شوند و پسانگاه، به تعبیر بلومر، در مقام ابژه‌های نمادین در دستگاه‌های نظری، فلسفی، دینی، هنری و حتی با نمادهایی در دستگاه‌های باورانه و فرهنگی نمی‌نشیند، و به زبان برگزیده در دستگاه‌های تبیین‌کننده و یا توجیه‌کننده فرهنگی آدمی، ایستگاه‌ها یا گفتمان‌های معرفتی بشری را بنا می‌نهند. پس تاریخ تمدن و زندگی آدمی پستی و فراخی جز تاریخ ایستگاه‌ها یا گفتمان‌های معرفتی او نیست، که در فرایندی دیالکتیکی، برساخته نگاه آدمی است، و هم سازنده‌ی نگاه او. تاریخ زندگی اجتماعی و تمدن بشری در گذار و خلال همین باورهای ایستگاه‌های معرفت‌شناختی، در دوره‌ها و دوران‌های کوتاه و پانندی بالیده و پروریده شد، که هر دوره‌اش حکایتی از فهم و تفسیر جمعی و فردی و کنش‌ها و کنش‌های انسان در کوجه‌باغهای تاریخ روزگار و روزمرگی‌های آدمی شامل افکانش و وقایع و داستان‌های هرروزه بوده‌است. در همین معنا است که شناخت نظریه‌ها، پارادایم‌های نظری، فلسفی، دینی، هنری و هرگونه چشم‌اندازی، بدون شناخت این بناوبستگی اجتماعی و این فرایند بزرگتر اجتماعی تاریخی، یعنی دیدن و احتساب بناوبستگی اجتماعی در پهنای د. فرایند اجتماعی تاریخی بزرگتری که در آن قرار گرفته است^۳ ناممکن است.

اما سخن از تاریخ انسان از نخستین روزگار آدمی آغاز می‌گیرد، و البته سخن از نخستین

1- Social setting = از اصطلاحات تحلیلی بلومری

2- Larger social process = از اصطلاحات تحلیلی بلومری

3- Blumer, 1990 / نیز نک: تنهایی، ۱۳۹۱، مدرنیته‌ی در گذار، فصل دوازدهم

دوره‌ی زندگی آدمی نیز همیشه با انبوهی از ابهام و گمانه‌های علمی یا عامیانه همراه بوده، و شناخت نگاه و بینش آدمی نیز به‌همین سیاق، همیشه با ابهاماتی گوناگون همراه بوده‌است. کوشش مورخین و شارحین نیز و بمراتب، همیشه براین بوده‌است تا در هر تلاشی گوشه‌ای از تاریخ را از صحنه‌ی تاریک‌تر آن به میدان‌های مشاهده‌پذیرتری بکشاند، مانند کوششی که انسان‌شناسی تاریخی^۱ همیشه برای کشف زوایای تاریک آن دنبال می‌کند.

تاریخ تمدن آدمی به‌زبان انسان‌شناسی زیستی^۲ با زندگی انسان مدرن^۳، به معنای انسان‌شناختی آن، و احتمالی در هزاره‌هایی پیش از پنجاه هزار سال پیش از میلاد یا کمی پیش از آن آغاز شده‌است. گروه‌های آدمی تا هزاره‌ی چهل به صورت گله‌های کوچ‌رو، گاه درختان و گاه کوچه‌رانه، روزگار می‌گذرانیدند. در این سال‌ها آدمی توانست به کارکردهای غارنشینی^۴ برسد. فته‌رفته دروان تازه‌ای را شروع کند. احتمال این هست که زندگی نیمه‌یکجانشینی^۵ آدمی از سی و پنج تا سی هزار سال پیش از میلاد آغاز و از سال‌های هزاره‌ی بیست و پنج پیش از میلاد زندگی یکجانشینی را آغاز و تمدن‌های باستانی انسان را به تدریج ساخته باشند. فراگرد تاریخ اجتماعی تمدن آدمی را نخست در گذاری از دو دوران به شرح ذیل خلاصه می‌کنیم.

الف - دوران پیشامدرن،
ب - دوران مدرن.

الف - دوران پیشامدرن

این دوران به زیر دوران‌های کوچک‌تری بخش پذیر است:

- ۱- دوران ابتدایی^۶: دست کم از حدود ۵۰۰۰۰ پیش از میلاد تا ۱۵۰۰۰ تاسده‌ی هشتم پ.م، از کوچ‌روی تا تشکیل دولت‌های باستانی.
- این دوران می‌تواند به سه مرحله زیرین‌تری تقسیم شود:

1- Historical anthropology

2- Physical anthropology

3- Modern man

4- Paleolithic

۱- دوران استوره‌پردازی^۱ ابتدایی^۲

۲- دوران فلسفه‌پردازی^۳ باستانی^۴: از آغاز یکجانشینی و تشکیل دولتهای بزرگ تا حدود ۴۰۰ میلادی

۴- دوران میانی^۵ یا قرون وسطی: از سال‌های ۴۰۰ پس از میلاد تا سال‌های ۱۴۰۰ میلادی

ب - دوران مدرن در جوامع غربی

دوران مدرن^۶ در جوامع غربی، به‌دلیل تنیدی نرخ رشد تغییرات اجتماعی به‌دوران‌های کوتاه‌تری تقسیم‌پذیر است:

۱- **مدرنیته اولیه** (از قرن ۱۵ تا ۱۷)، از سال‌های نوزایی شروع شده و در عصر صنعتی شدن به‌پایداری لازم دست می‌رسد. این دوران از سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۷۹۲ و شامل سه دوران خردتر است:

الف - دوران نوزایی ۱۵۷۰ تا ۱۶۴۰

ب - دوران اصلاح‌گرایی دینی از ۱۵۷۰ تا انقلاب شکوهمند انگلیس در ۱۶۸۸

ج - دوران دولتهای سیاسی یا قراردادی اجتماعی از ۱۶۸۸ تا ۱۷۹۲.

۲- **مدرنیته میانی**، به‌دنبال سال‌های پس از انقلاب کبیر فرانسه و انقلاب شکوهمند انگلیس و استقرار شهرهای صنعتی آغاز شده است. سال‌های جنگ جهانی اول ادامه می‌یابد، یعنی: از انقلاب کبیر فرانسه در سال ۱۷۹۲ و اعلامیه شائزدهم در سال ۱۷۹۳ تا ۱۹۱۸-۱۹۱۴ جنگ جهانی اول. در این دوران جامعه‌شناسی رسماً پایه‌پایی و آمریکایی

۱- Mythologizing یا داستان‌پردازی/قصه‌پردازی

2- Primitive

3- Philosophizing یا تفلسف/فلسفیدن

4- Anciant

5- Middle

6- Modern

7- Modernity

آغاز گرفته و دو دسته از جامعه‌شناسان را در خود پروراند:

۱، کلاسیک‌ها، ۲، بنیانگذاران.

نگاه چندبینی^۱ یا چندبینی و یک‌بینی^۲ یا تجمیعی، تفسیرگرایی اروپایی و آلمانی از عناصر مهم معرفت‌شناسی تاریخی بود که در این دوران به تدریج پروریده شدند.

۳- مدرنیته‌ی در گذار، از جنگ جهانی اول تا دهه‌ی ۱۹۶۰، که از آغازین سال‌های جنگ جهانی اول، در قرن بیستم شروع و پس از گذراندن بحران اقتصادی دهه‌ی سی و جنگ جهانی دوم، تا دهه‌ی شصت در همین قرن ادامه می‌یابد. در این دوران جامعه‌شناسی رسمی آمریکایی بر نظریه‌ی پرداخت‌گران مدرنیته‌ی در گذار آغاز می‌شود و به اشکال زیرین نمود پیدا می‌کند.

۱، ضرورت جامعه‌شناسی تفسیری، آرایه‌کایی و نظریه‌ی کنش

۲، عزیمت تفسیرگرایی آمریکایی از تفسیرگرایی اروپایی یا کلان‌گرای

۳، ضرورت جامعه‌شناسی خرد

۴، ضرورت کاربری روش‌شناسی کیفی و تحلیل موقعیت و گسترش نظریه‌های خرد، میان‌دامنه و رویکردهای تازه‌تری از کلان‌گرایی تا میان‌دامنه‌های جهانی.

۴- مدرنیته‌ی اخیر، که از سال‌های دهه‌ی ۱۹۶۰ آغاز شد، به همان معنایی که در نظریه‌ی گیدنز نیز مطرح است، و تا به امروز در قرن بیست و یکم ادامه می‌یابد، دورانی که از مطالبات مدنی و جنبش‌های اجتماعی برخاسته از دهه‌ی پنجاه، دهه شصت کشیده شده و صورت‌های گوناگونی بخود می‌گیرد.

در بستر چنین تمدنی بویژه در اروپای غربی، گفتمان معرفت‌شناسی خاصی پدید آمد و با عنوان مدرنیته در صور اخلاقی، علمی، هنری، فلسفی، اقتصادی و دینی جوامع اروپایی تبلور یافت. این کتاب «مدرنیته‌ی آغازین» شرح گسترش تخیل جامعه‌شناختی در بستر نخستین دوره‌ی تاریخی دوران مدرنیته است.